

Daňová ztráta aneb možnosti jejího využití při daňových optimalizacích a naopak limitace a restriktce, které se nevyplatí opomenout

Během podnikání se celkem logicky někdy daří lépe a někdy trochu hůře. Není tedy výjimkou, že je najednou vykazována nejen účetní, ale i daňová ztráta. V následujícím seriálu bych rád své čtenáře zevrubně seznámil s problematikou daňové ztráty, tedy zejména s podmínkami jejího uplatnění a na druhé straně i s omezeními, na která je nutné pamatovat, abychom se vyhnuli případným sankcím nebo nemilým překvapením ze strany správce daně.



Petr Koubovský

*Daňový poradce, č. o. 3891 –
Rödl & Partner Tax*

V prvním díle seriálu s tematikou využití daňové ztráty při daňových optimalizacích včetně limitace a restriktcí, které se nevyplatí opomenout, se zaměříme na daňovou ztrátu v rámci ZDP a i otázku toho, zda uplatnit či neuplatnit daňovou ztrátu.

Při svém posouzení jsem primárně vycházel z těchto níže uvedených právních předpisů:

- / zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZDP“)
- / pokyn GFŘ D-59 k jednotnému postupu při uplatňování některých ustanovení ZDP (dále „pokyn D-59“)
- / zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „DŘ“)
- / zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoÚ“)
- / vyhláška č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „VPÚ“)
- / České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášek č. 500/2002 Sb., č. 501/2002 Sb., č. 502/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ČÚS“)

1. Není ztráta jako ztráta aneb účetní vs. daňová

Každý, kdo podniká, zpravidla vykonává tuto svou činnost za účelem dosažení zisku. Ať už se tedy jedná o osobu fyzickou nebo právnickou, chce mít více příjmů, než kolik vynaložila výdajů.

Teorie a právní je jedna věc, realita druhá. Jak už to bývá, cesta za ziskem je trnitá a plná překážek, kupříkladu neúspěšná a tvrdá konkurence, chybný podnikatelský záměr apod. Výsledkem pak bohužel bývá pravý opak původního záměru, tj. strpění větší či menší ztráty. Primárně lze hovořit o ztrátě účetní jako rozdílu dvou položek: příjmů a výdajů, resp. výnosů a nákladů.

Z hlediska daně z příjmů pak můžeme za daňový zisk označit takový základ daně, kdy zdanitelné příjmy (výnosy) přesahují daňově uznatelné výdaje (náklady) poplatníka za příslušné zdaňovací období. Logicky lze tedy dovodit, že naopak daňovou ztrátou bude částka, o kterou daňově účinné výdaje (náklady) přesahují zdanitelné příjmy (výnosy).

Konkrétní definici daňové ztráty nám poskytuje ustanovení § 38n odst. 1 ZDP.

„Pokud výdaje (náklady) upravené podle § 23 převyšují příjmy upravené podle § 23, je rozdíl daňovou ztrátou.“

Daňovou ztrátu lze vnímat i jako „záporný základ daně“.

Podle § 2 odst. 4 DŘ se pro účely správy daní termínově považuje za „daň“ i daňová ztráta. Návně se pak dle ustanovení § 38n odst. 2 ZDP při správě daňové ztráty postupuje obdobně jako při správě daňové povinnosti, a to že se také vyměřuje. Podle § 139 DŘ lze daň – tj. i daňovou ztrátu – vyměřit na základě daňového přiznání nebo z moci úřední (zejména dle daňové kontroly).

2. Daňová ztráta v rámci ZDP

Vznik daňové ztráty se u daňových poplatníků liší. U poplatníků daně z příjmů fyzických osob je zjištění daňové ztráty složitější, a to kvůli odlišným pravidlům pro jednotlivé dílčí základy daně z příjmů:

- ze závislé činnosti (§ 6 ZDP),
- ze samostatné neboli podnikatelské činnosti (§ 7 ZDP),
- z kapitálového majetku (§ 8 ZDP),
- z nájmu (§ 9 ZDP) a
- z ostatních příjmů (§ 10 ZDP).

Dále z hlediska daňové ztráty platí pro daňové subjekty (zde fyzické osoby) tato následující specifická pravidla:¹

- § 7 a § 9 ZDP – dílčí daňové ztráty lze uplatnit proti těmto dílčím základům daně,
- § 8 a § 10 ZDP – nelze docílit dílčí daňové ztráty, nicméně tyto dílčí základy daně lze snížit o dílčí ztráty z § 7 a § 9 ZDP,
- § 6 ZDP – nelze docílit dílčí daňovou ztráty a rovněž nelze tento dílčí základ daně ani snížit o ztrátu z § 7 nebo § 9 ZDP.

Vznik daňové ztráty se u daňových poplatníků liší. U poplatníků daně z příjmů fyzických osob je zjištění daňové ztráty složitější, a to kvůli odlišným pravidlům pro jednotlivé dílčí základy daně z příjmů.

Ve skutečnosti tedy daňový poplatník (fyzická osoba) vykáže v daňovém přiznání výslednou daňovou ztrátu pouze při absenci příjmů ze závislé činnosti, pokud dosáhne dílčí ztráty za skupinu příjmů dle § 7 a § 9 ZDP, jestliže dílčí základy daně podle § 8 a § 10 ZDP jsou nižší než tato dílčí ztráta. V praxi není výjimkou tedy v jednom zdaňovacím období vykázat (kladný) základ daně i daňovou ztrátu, a to v případech záporného úhrnu dílčích základů daně podle § 7 až § 10 ZDP a zároveň realizovaného příjmu ze závislé činnosti § 6 ZDP.

Příklad – Základ daně i daňová ztráta v jednom roce aneb možné i nemožné?

Paní Radoslava byla celý rok 2022 zaměstnancem. Výše její měsíční hrubé mzdy činila 35 000 Kč. Z časových a finančních důvodů začala však v průběhu roku 2022 také podnikat jako živnostník. V prvním roce své podnikatelské aktivity dosáhla daňové ztráty 300 000 Kč (výdaje převyšují příjmy).

V roce 2023 však již počítá s daňovým ziskem ve výši 250 000 Kč (příjmy převyšují výdaje).

Zdaňovací období roku 2022 se do přiznání k dani z příjmů fyzických osob promítne následovně:

¹ § 5 odst. 3 ZDP.

Dílčí základ daně / daňová ztráta	Částka v Kč
DZD z příjmů ze závislé činnosti (§ 6 – zaměstnání)	$12 \times 35\,000\text{ Kč} = 420\,000\text{ Kč}$
Dílčí daňová ztráta z příjmů ze samostatné činnosti (§ 7 – podnikání)	Příjmy – Výdaje = – 300 000 Kč
Proti DZD ze zaměstnání nelze uplatnit dílčí daňovou ztrátu z podnikání.	
Paní Radoslava v přiznání k dani z příjmů fyzických osob za rok 2022 dopočítá standardním způsobem daň z příjmů ze základu daně odpovídajícímu DZD dle § 6 ZDP (tj. sníží jej o nezdanitelné částky, vypočte daň a uplatní slevy) a současně vykáže ztrátu z podnikání.	

V roce 2023, pokud vše dopadne dle jejich předpokladů a očekávání, se vše promítne do přiznání k dani z příjmů takto:

Dílčí základ daně / daňová ztráta	Částka v Kč
DZD z příjmů ze závislé činnosti (§ 6 – zaměstnání)	$12 \times 35\,000\text{ Kč} = 420\,000\text{ Kč}$
DZD z příjmů ze samostatné činnosti (§ 7 – podnikání)	Příjmy – Výdaje = + 250 000 Kč
Paní Radoslava v přiznání k dani z příjmů fyzických osob za rok 2023 může uplatnit daňovou ztrátu ve výši 250 000 Kč z roku 2022 a snížit letošní dílčí základ daně z podnikání až na nulu. Do dalších let jí stále ještě zůstane 50 000 Kč zbytku neuplatněné daňové ztráty z roku 2022. Daň z DZD dle § 6 ZDP opět dopočítá standardním způsobem.	

3. Vykázání daňové ztráty v rámci daňového přiznání

V případě fyzických osob je daňová ztráta evidována v rámci jednotlivých dílčích základů daně, tak jak bylo uvedeno výše, tedy v rámci II. oddílu formuláře daně z příjmů fyzických osob, případně jeho příloh.

2. Dílčí základy daně z příjmů fyzických osob podle § 6, § 7, § 8, § 9 a § 10 zákona, základ daně a ztráta ❶			
36 Dílčí základ daně ze závislé činnosti podle § 6 zákona (ř. 34)	❶		Příloha 1
37 Dílčí základ daně nebo ztráta ze samostatné činnosti podle § 7 zákona (ř. 113 přílohy č. 1 DAP)	❶		
38 Dílčí základ daně z kapitálového majetku podle § 8 zákona	❶		Příloha 2
39 Dílčí základ daně nebo ztráta z nájmu podle § 9 zákona (ř. 206 přílohy č. 2 DAP)	❶		
40 Dílčí základ daně z ostatních příjmů podle § 10 zákona (ř. 209 přílohy č. 2 DAP)	❶		Příloha 2
41 Úhrn rádků (ř. 37 + ř. 38 + ř. 39 + ř. 40).	❶		
42 Základ daně (ř. 36 + kladná hodnota z ř. 41)	❶		Příloha § 34 odst. 1
43 (neobsazeno)			
44 Uplatňovaná výše pravomocně stanovené ztráty (maximálně do výše ř. 41)	❶		Příloha § 34 odst. 1
45 Základ daně po odečtení ztráty (ř. 42 - ř. 44)	❶		

Daňové ztráty a jejich vykazování ve formuláři přiznání k dani z příjmů právnických osob doznaly v nedávném čase jistých změn.

E. Odečet daňové ztráty od základu daně podle § 34 odst. 1 až 3 zákona ⁵⁾ (vyplní se v celých Kč)						
Řádek	Zdaňovací období nebo období, za které se podává daňové přiznání, za které byla daňová ztráta pravomocně stanovena od - do	Celková výše daňové ztráty pravomocně stanovené	Část daňové ztráty ze sl. 2			Identifikační číslo obchodní korporace, od které je daňová ztráta dle § 23a a § 23c zákona převzata
			již odečtená	odečtená v daném zdaňovacím období	kteou lze odečíst	
0	1 ❶	2 ❶	3	4	5 ❶	6 ❶
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
Celkem						

S účinností od 1. 7. 2020 přinesla novela ZDP² avizované změny v oblasti uplatňování daňových ztrát.

Kromě zásadní novinky, která říká, že daňovou ztrátu lze uplatnit nejen v obdobích následujících, ale i za dvě období předcházející, přinesla novela i několik dalších změn spíše administrativního charakteru.

Tou nejvýznamnější je pak samotná evidence daňových ztrát v rámci informativní tabulky přílohy E formuláře daňového přiznání. Bohužel velké množství poplatníků informativní tabulku E k daňovým ztrátám ve formuláři přiznání k dani z příjmů právnických osob vůbec nevyplňovalo, což je/bylo rozhodně na škodu. Byť byla/je tabulka E pouze informativní, poskytovala (pokud byla daňovým subjektem vyplněna) správci daně při řešení podání, kde došlo k uplatnění daňové ztráty jako odčitatelné položky, zejména s ohledem na to, jakou konkrétní daňovou ztrátu poplatník ve svém přiznání uplatňuje, důležité informace.

Za mě osobně nikoliv ku prospěchu došlo výše uvedenou novelou ZDP k legislativní změně, neboť se ve formuláři přiznání k dani z příjmů právnických osob změnil význam zmiňované tabulky ztrát. Kromě zobecnění popisu požadovaných informací došlo k úpravám ve smyslu možnosti uplatnění daňových ztrát do let předchozích, ale zásadní změnou je pouze evidenční charakter tabulky ztrát, resp. detail k řádku 230 formuláře daňového přiznání.

Ve smyslu pokynů k vyplnění formuláře daňového přiznání tak tabulku E vyplňuje pouze poplatník, který za dané období reálně uplatňuje odečet daňové ztráty a zároveň do této tabulky uvádí pouze ztráty, jež odpovídají položce odčitatelné od základu daně, kterou uplatňuje. Dle mého názoru tak na úkor komplexnosti a ucelenosti informací uvedených tabulky E se nově ve formuláři neevidují všechny daňové ztráty, nýbrž jen ty, které se uplatňují, a pokud poplatník v daném přiznání odečet ztráty nevyužije, potom tabulku E formuláře daňového přiznání vůbec nevyplňuje.

Pokud daňový subjekt přesto „postaru“ jako v minulosti vyplní tabulku E k daňovým ztrátám formuláře přiznání k dani z příjmů právnických osob, tj. uvede všechny daňové ztráty, kontrolní systém Finanční správy zahlásí propustnou chybu v podání. V tomto ohledu však nelze vyloučit, že správce daně vyzve daňového poplatníka k bližšímu vysvětlení, případně opravě.

4. Uplatnit, či neuplatnit daňovou ztrátu?

Z hlediska daně z příjmů fyzických osob, tedy u daňových poplatníků – fyzických osob, je nasnadě uplatnění daňové ztráty z minulých let vždy pouze v takové její části, aby nepřišel o nezdanitelné částky vymezené v § 15 ZDP a slevy na dani podle § 35ba a § 35c ZDP.

Naopak v situaci, kdy hrozí nebezpečí „propadnutí“ daňové ztráty, tj. případ, kdy nebude moci poplatník uplatnit daňovou ztrátu z minulých let z důvodů nízkého základu daně v daném zdaňovacím období, lze využít například tyto zákonné „manérovací“ prostory:

Každá daňová ztráta za jedno konkrétní zdaňovací období se považuje za samostatnou odčitatelnou položku. Ve skutečnosti tak daňový poplatník nemá pouze jednu úhrnnou daňovou ztrátu, ale několik samostatných ztrát za jednotlivá zdaňovací období.

■ korekce výše daňově účinných nákladů prostřednictvím plného či částečného přerušení daňových odpisů hmotného majetku³

■ uplatnění dalších položek snižujících základ daně:

■ dary⁴

■ odpočet na podporu výzkumu a vývoje⁵

■ odpočet na podporu odborného vzdělávání⁶

■ slevy na dani

Každá daňová ztráta za jedno konkrétní zdaňovací období se považuje za samostatnou odčitatelnou položku. Ve skutečnosti tak daňový poplatník nemá pouze jednu úhrnnou daňovou ztrátu, ale několik samostatných ztrát za jednotlivá zdaňovací období, přičemž ZDP nestanoví jakékoliv pravidlo, resp. prioritu při uplatňování těchto jednotlivých daňových ztrát, záleží tak zcela na rozhodnutí poplatníka samotného. /

V dalších vydáních seriálu se zaměříme na limitace a restriktce v uplatnění daňových ztrát a na praktické tipy v souvislosti s existencí daňových ztrát.

2 Zákon č. 299/2020 Sb.

3 § 26 odst. 8 ZDP.

4 § 20 odst. 8 ZDP.

5 § 34a ZDP.

6 § 34f ZDP.